

ACADEMIA ROMÂNĂ

**BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”**

Anul VIII, nr. 4

IAȘI

octombrie–decembrie 2007

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Lucrări publicate
- Comunicări științifice
- Personalități, modele
- Semnale
- Documente
- Asociația Culturală „A. Philippide”
- Premii și distincții
- *Varia*

PROIECTE DE CERCETARE

În trimestrul al patrulea al anului 2007:

► **Departamentul de lexicologie – lexicografie** a finalizat și a expediat la Editura Academiei, la începutul lunii octombrie 2007, volumul ***DLR Litera L***, Partea 1 (*l – lherzolită*), care conține 2.418 pagini standard. Au fost redactate (acolo unde a fost cazul) și au fost revizuite (cu operațiile adiacente de refacere și colaționare) cca 250 pagini standard din volumul ***DLR Litera E***, cuprinzând articole lexicografice din porțiunea *eleghiacesc – emoționat*. În data de 20 decembrie 2007, au fost trimise la Comisia de etimologii 385 pagini standard din volumul ***DLR Litera E*** (porțiunea *eghilindesi – emblemă*). S-a continuat lucrul la proiectele finanțate CNCSIS: grantul ***DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate și Resurse lingvistice în format electronic. Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688. Pars VII. Regum I, Regum II – ediție critică și corpus adnotat***. Sub egida Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, joi, 1 noiembrie 2007, s-a desfășurat, la sediul Institutului, prima ședință a **Seminarului de semantică** (moderat de cercet. șt. pr. I dr. Cristina

Florescu). S-au discutat obiectivele Seminarului, modalitățile de organizare etc. Prima intervenție (Cristina Florescu) s-a referit la ***Limba română. Chestiuni de semantică și lexicologie***. A urmat (sub forma unui atelier de lucru) prezentarea rezultatelor obținute în prima etapă (parțială) a grantului ***DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate***, în cadrul comunicării ***Despre semantismul derivatelor în -ime și -iște în limba română*** (cercet. șt. pr. III dr. Elena Dănilă). Pe aceleași coordonate analitice propuse de **Seminar**, s-au discutat problemele și modalitățile de valorificare ale altor proiecte importante finanțate de MECT (cercet. șt. pr. I dr. Gabriela Haja și lector dr. Felicia Dumas). La dezbateri au participat: prof. univ. dr. Maria Carpov, prof. univ. dr. Mihaela Paraschiv, prof. univ. dr. Livia Cotorcea, lector drd. Corina Forăscu, cercet. șt. pr. II dr. Laura Manea, asist. cercet. drd. Marius-Radu Clim.

Din luna septembrie a anului 2007 a început derularea proiectului complex ***eDTLR – Dicționarul tezaur al limbii române în format electronic***, coordonat de **Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Informatică (UAIC-FII)**. Durata proiectului este de 36 de luni (2007–2010). În proiect sunt implicate următoarele instituții: Academia Română, prin Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti” din București (ILB), Institutul de Filologie Română „A. Philippide” din Iași (IFRI), Institutul de Lingvistică și Istorie Literară „Sextil Pușcariu” din Cluj-Napoca (ILILC), Institutul de Cercetări pentru Inteligență Artificială din București (ICIA), Institutul de Informatică Teoretică din Iași (IIT) și Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Litere (UAIC-LIT). Din cadrul Departamentului de lexicologie – lexicografie participă la activitatea de cercetare următorii: Gabriela Haja, responsabil de proiect pentru IFRI, Marius-Radu Clim, Elena Dănilă, Mioara Dragomir, Cristina Florescu, Laura Manea, Victoria Zăstroiu. Obiectivele proiectului: realizarea formatului electronic al ***Dicționarului limbii române***, apărut în două serii (***DA*** și ***DLR***), cel mai important dicționar academic, lucrare fundamentală a culturii române; realizarea unei baze de date care să cuprindă sursele lingvistice ale ***Dicționarului***.

➤ La **Departamentul de dialectologie** s-au încheiat lucrările de proiectare a volumului al IV-lea de hărți și material necartografiat din ***NALR. Moldova și Bucovina***, prin repartizarea, pe cele două secțiuni, a materialului reprezentând răspunsurile din anchete pentru porțiunea 1222 – 2000 din ***Chestionar***. Pentru volumul III/2 din ***Texte dialectale*** din această serie, a fost pregătit pentru tipar materialul dintr-o localitate anchetată.

➤ În cadrul **Departamentului de toponimie**, la proiectul *Micul dicționar toponimic al României. Moldova* (Vlad Cojocaru, Dinu Moscal și Ana-Maria Prisacaru) s-a încheiat fișarea toponimiei majore din hărți la scară mare, precum și cea a numelor de localități din *Tezaurul toponimic al României. Moldova*, vol. I, părțile 1–2. Toată nomenclatura geografică a fost trecută pe o hartă unică (sc. 1–200.000) în calc. Listele de nume, dispuse alfabetic, au fost introduse în calculator. S-a realizat și o bibliografie istorică, de cca 600 de titluri, incluzând toate lucrările care cuprind documente istorice referitoare la Moldova (colecții, monografii, studii etc.). La proiectul *Dicționarul toponimic general al bazinului Moldovei* (Dragoș Moldovanu, Daniela Butnaru) s-a completat materialul informativ, iar fișele au fost incluse în fișierul general. Pentru proiectul CNCSIS PN II – IDEI, nr. 278/2007, *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova)*, s-au realizat două bibliografii (Bibliografia teoretică și Bibliografia lexicografiei toponimice), de cca 3.400 de titluri și s-au făcut primele conspecte (337 p.) din studii de toponimie generală. Bibliografia de specialitate a departamentului a fost completată cu cca 50 de cărți obținute prin împrumut interbibliotecar.

➤ **Departamentul de istorie literară** a participat, în colaborare cu Institutul de Istorie și Teorie literară „G. Călinescu” din București, la definitivarea și pregătirea pentru tipar a volumelor VI și VII din *Dicționarul general al literaturii române (DGLR)*. În acest scop, s-a făcut revizia finală a printului literei *U* (175 de pagini): corecturi, verificarea informației, completarea informației, redactarea de pasaje suplimentare la mai multe articole. Totodată, s-au redactat articole noi (*Leon Volovici, Petru Vancea, Ada Umbră, Volbură Poiană Năsturaș, George Vâlsan, Grigore Vereș*) și s-au refăcut altele (grupul poezilor *Văcărești, Petru Verussi, George Vasiliu, Toma Vartic, D. Velissar, „Viitorul”* – 1883). **Baza de date și Arhiva DGLR** s-au completat prin materialul documentar obținut prin **Ancheta-chestionar** și prin anchete directe. Acest material se află în curs de arhivare. A continuat lucrul la grantul Academiei Române *Evaluarea informatizată, din perspectiva criticii și istoriei literare, a literaturii române dintre 1900–2007 în vederea actualizării Dicționarului general al literaturii române (DGLR)*.

Colaborarea cu departamentul similar de la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” s-a desfășurat în cele mai bune condiții.

➤ **Departamentul de etnografie și folclor** și-a concentrat activitatea asupra temelor privitoare la tipologizarea obiceiurilor tradiționale din

ciclul familial: riturile de început, riturile nupțiale, riturile funebre. S-a continuat, totodată, proiectul de modernizare a modalităților de operare în cadrul **Arhivei de Folclor a Moldovei și Bucovinei**, prin transpunerea înregistrărilor magnetice din sistem analogic în sistem digital. Ion H. Ciubotaru a lucrat și la tema de colaborare cu Academia de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca, în cadrul unui grant CNCSIS.

STUDII, ARTICOLE, RECENZII

- ♦ Marius-Radu Clim, *Preocuparea pentru o lingua universalis... în căutarea limbii începuturilor*, în „Philologica Jassyensia”, III, nr. 2, 2007, p. 225–241.
- ♦ Elena Dănilă, *Identitate semantică și diferențiere formală/gramaticală*, în *Studii de gramatică și de formare a cuvintelor. În memoria Mioarei Avram*, București, Editura Academiei Române, 2006, p. 127–138; *Tradiție și inovație în cercetarea lexicografică românească*, în volumul *Evoluția și funcționarea limbii – perspective normative în noul context european* (actele Colocviului Internațional de Științele Limbajului „Eugen Coșeriu”, ediția a IX-a, Suceava), partea I, Suceava, Editura Universității, 2007, p. 213–215.
- ♦ Mioara Dragomir, *Nicolae Milescu Spătarul – maniera de traducere a Cărții cu multe întrebări foarte de folos*, în volumul *Evoluția și funcționarea limbii – perspective normative în noul context european* (actele Colocviului Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu”, ediția a IX-a, Suceava), partea I, p. 382–388.
- ♦ Stelian Dumistrăcel, *Orientări în cercetarea dialectologică din centrul universitar Iași*, în „Philologica Jassyensia”, III, nr. 1, 2007, p. 307–326; *Frământările de limbă din perspectiva «téchne rhetoriké»*, în volumul *Limba română – Stadiul actual al cercetării* (coord. Gabriela Pană Dindelegan), Editura Universității București, 2007, p. 305–315; (în colaborare), *Limba română: între așteptări și rezultate*, în Academia Română – Filiala Iași, „Prelegeri academice”, vol. VI, nr. 6, Iași, 2007, p. 91–118; *Expresii ale mentalităților: Spectacole!*, în „Revista română”, XIII, 2007, nr. 3 (49), p. 10–11; *Pateticul necesar, ibidem*, nr. 4 (50), p. 36–37; *Cui îi mai trebuie româna?*, în „Dacia literară”, XVII, 2007, nr. 6 (75), p. 41–45; *„Bună ziua și-n casă!”*, cuvânt înainte la volumul *Casa – semn al identității culturale* (editori Ioan Dănilă, Doina Cmeciu), Bacău – Slănic Moldova, Editura Alma Mater, 2006, p. 5–12; *Credința în izbânda*

limbii române, cuvânt înainte la volumul *Retrospectivă necesară. Dialoguri* (editor Alexandru Bantoș), Chișinău, Casa Limbii Române, 2007, p. 7–21; un număr de 12 articole de cultivare a limbii, publicate în ziarul „Lumina” (Iași), la rubrica „Lumea cuvântului”, între 6 octombrie și 22 decembrie 2007.

♦ Dan Mănuță, *Portretistul (Marius Sala)*, în volumul *Limba română, limbă romanică*, București, Editura Academiei Române, 2007, p. 613–614; *O nobilă misiune („Astra”)*, în „Revista română”, XIII, 2007, nr. 3, p. 65; *Tenacitatea eseului*, în „Convorbiri literare”, CXLI, 2007, nr. 10, p. 63–64; *Mica Romă, ibidem*, nr. 11, p. 52–53; *Discursurile lui Eudoxiu Hurmuzachi, ibidem*, nr. 12, p. 51–53; *Parabola condiției umane. Serafim Saka*, în „Limba română” (Chișinău), XVII, 2007, nr. 10–12, p. 66–74.

♦ Florin-Teodor Olariu (în colaborare), *Aspectos de la entonación de un habla de la República de Moldavia y algunos problemas de la encuesta relacionados con la entonación*, în Josefa Dorta (ed.), *La prosodia en el ámbito lingüístico románico*, Santa Cruz de Tenerife, La Página Ediciones, Colección Universidad, 2007, p. 123-153; *Interacțiunea verbală, între ritual și strategie*, în „Philologica Jassyensia”, III, nr. 2, 2007, p. 105–135.

♦ Veronica Olariu (în colaborare), *Aspectos de la entonación de un habla de la República de Moldavia y algunos problemas de la encuesta relacionados con la entonación*, în Josefa Dorta (ed.), *La prosodia en el ámbito lingüístico románico*, Santa Cruz de Tenerife, La Página Ediciones, Colección Universidad, 2007, p. 123-153

♦ Ioana Repciuc, *Ritual și tâlc în poezia lui Lucian Blaga*, în „Caietele Lucian Blaga”, vol. VIII, Sibiu, Editura Universității „Lucian Blaga”, 2007, p. 128–133.

CĂRȚI

♦ Florin-Teodor Olariu, *Dimensiunea ludic-agonală a limbajului* (Prolegomene la o abordare interacționistă a structurilor conversaționale), Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2007, 320 p.

COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

♦ Luminița Botoșineanu (în colaborare), *Atlas lingvistic electronic*, Atelierul de lucru *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române*, organizat de Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări în Inteligență

Artificială al Academiei Române și Institutul de Informatică Teoretică – Filiala Iași a Academiei Române, Iași, 14–15 decembrie 2007.

♦ Daniela Butnaru, *Fenomenul polinomial reflectat în etno-horonimia românească*, Colocviul internațional *Limba română – abordări tradiționale și moderne*, organizat de Catedra de limbă română din cadrul Universității „Babeș–Bolyai” din Cluj-Napoca, 19–20 octombrie 2007.

♦ Adina Ciubotariu, *Credințe și practici magice din ciclul obiceiurilor de naștere, cercetate de Simeon Florea Marian, și continuitatea lor*, Sesiunea comemorativă *Simeon Florea Marian* (100 de ani de la moarte), organizată de Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, 20 octombrie 2007.

♦ Ion H. Ciubotaru, *Triumful spiritului științific în cercetarea obiceiurilor funebre de către preotul Simeon Florea Marian*, Sesiunea comemorativă *Simeon Florea Marian* (100 de ani de la moarte), organizată de Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, 20 octombrie 2007; *Identitate și alteritate în comunitățile romano-catolicilor moldoveni, din perspectivă etnologică*, simpozionul *Identitate și alteritate*, organizat de CNCSIS și Academia de Muzică „Gheorghe Dima”, Cluj-Napoca, 10 decembrie 2007.

♦ Silvia Ciubotaru, *Riturile nupțiale în viziunea lui Simeon Florea Marian*, Sesiunea comemorativă *Simeon Florea Marian* (100 de ani de la moarte), organizată de Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, 20 octombrie 2007.

♦ Marius-Radu Clim, *Premise ale informatizării cercetării lexicografice academice românești*, Al 7-lea Colocviu al Catedrei de limba română, *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării*, Universitatea București, 7–8 decembrie 2007; (în colaborare), *DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate*, Atelierul de lucru *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române*, organizat de Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări în Inteligență Artificială al Academiei Române și Institutul de Informatică Teoretică – Filiala Iași a Academiei Române, Iași, 14–15 decembrie 2007.

♦ Elena Dănilă, *Perspective în modernizarea cercetării lexicografice românești*, Colocviul internațional *Limba română – abordări tradiționale și moderne*, organizat de Catedra de limbă română din cadrul Universității „Babeș–Bolyai” din Cluj-Napoca, 19–20 octombrie 2007; *Tradiție și inovație în cercetarea lexicografică românească*, Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu”, Suceava, 25–28 octombrie 2007; *Despre semantismul derivatelor în -ime și -iște în limba română*, prima ședință a Seminarului de semantică organizat sub egida Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, 1 noiembrie 2007; *Dialog interlingvistic în lexicografia românească actuală (Dicționarul limbii române – DLR)*, Colocviul internațional *România: Dialog intercultural și*

interlingvistic, Poznan (Polonia), 12–13 noiembrie 2007; (în colaborare), *Premise ale informatizării cercetării lexicografice academice românești*, Al 7-lea Colocviu al Catedrei de limba română, *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării*, organizat de Universitatea București, 7–8 decembrie 2007; (în colaborare), *DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate*, Atelierul de lucru *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române*, organizat de Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări în Inteligență Artificială al Academiei Române și Institutul de Informatică Teoretică – Filiala Iași a Academiei Române, Iași, 14–15 decembrie 2007.

♦ Mioara Dragomir, *Nicolae Milescu Spătarul – maniera de traducere a Cărții cu multe întrebări foarte de folos*, Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu”, ediția a IX-a, Suceava, 25–28 octombrie 2007.

♦ Stelian Dumistrăcel, *Antropologia culturală și cercetarea istorică a limbii*, prelegere susținută la Institutul de Istorie „A.D. Xenopol” – Filiala Iași a Academiei Române, 18 octombrie 2007; *Ariton Vraciu: o viziune asupra tracologiei*, Zilele Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Sesiunea de comunicări a Catedrei de Slavistică „Petru Caraman”, 26 octombrie 2007; *Degradarea neologismului și a enunțului livresc în discursuri*, în ciclul „Limba română și relațiile ei cu istoria și cultura românilor” din cadrul Conferințelor Academiei Române, București, 13 decembrie 2007.

♦ Cristina Florescu, *Limba română. Chestiuni de semantică și lexicologie*, prima ședință a Seminarului de semantică organizat sub egida Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, 1 noiembrie 2007; (în colaborare), *DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate*, Atelierul de lucru *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române*, organizat de Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări în Inteligență Artificială al Academiei Române, Institutul de Informatică Teoretică – Filiala Iași a Academiei Române, Iași, 14–15 decembrie 2007.

♦ Gabriela Haja, *Dicționarul limbii române (DLR) în format electronic. Programe. Resurse*, Colocviul internațional *Limba română – abordări tradiționale și moderne*, organizat de Catedra de limbă română din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, 19–20 octombrie 2007; *Rezultate în informatizarea cercetării lingvistice românești. Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688. Pars VII. Regum I, Regum II*, Colocviul Internațional de Științe ale Limbajului „Eugen Coșeriu”, Suceava, 25–28 octombrie 2007; *Monumenta linguae Dacoromanorum. Biblia 1688 în format electronic. Influența izvoarelor*, Colocviul internațional *România: Dialog intercultural și interlingvistic*, Poznan (Polonia), 12–13 noiembrie 2007; (în colaborare), *Premise ale informatizării cercetării lexicografice academice românești*, Al 7-lea

Colocviu al Catedrei de limba română, *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării*, Universitatea București, 7–8 decembrie 2007; (în colaborare cu Vlad Sebastian Patraș și Gabriela Pavel) *Resurse lingvistice în format electronic. Biblia 1688. Regi I, Regi II – Probleme, soluții*, Atelierul de lucru *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române*, organizat de Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări în Inteligență Artificială al Academiei Române și Institutul de Informatică Teoretică – Filiala Iași a Academiei Române, Iași, 14–15 decembrie 2007.

♦Ofelia Ichim (în colaborare), *Comunitatea românească din Torino – o perspectivă analitică (o perspectivă interdisciplinară asupra stării de fapt)*, Simpozionul internațional *La lingua rumena: proposte culturali per la nuova Europa*, organizat de Accademia di Romania, în colaborare cu Universitatea „La Sapienza”, Roma, 15–17 noiembrie 2007; (în colaborare), *Cartha europeană a plurilingvismului – platformă pentru dialogul intercultural, ibidem*.

♦Laura Manea (în colaborare), *DLRI. Bază lexicală informatizată. Derivate*, Atelierul de lucru *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române*, organizat de Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări în Inteligență Artificială al Academiei Române și Institutul de Informatică Teoretică – Filiala Iași a Academiei Române, Iași, 14–15 decembrie 2007.

♦Dan Mănuacă, *Actualitatea lui Ion Creangă* (conferință), „Zilele Bojdeucii Ion Creangă”, manifestare organizată de Muzeul Literaturii Române, Iași, 12 octombrie 2007.

♦Florin Olariu (în colaborare), *Comunitatea românească din Torino – o perspectivă analitică (o perspectivă interdisciplinară asupra stării de fapt)*, Simpozionul internațional *La lingua rumena: proposte culturali per la nuova Europa*, organizat de Accademia di Romania, în colaborare cu Universitatea „La Sapienza”, Roma, 15–17 noiembrie 2007; (în colaborare), *Cartha europeană a plurilingvismului – platformă pentru dialogul intercultural, ibidem*; (în colaborare), *Atlas lingvistic electronic*, Atelierul de lucru *Resurse lingvistice și instrumente pentru prelucrarea limbii române*, organizat de Facultatea de Informatică a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Institutul de Cercetări în Inteligență Artificială al Academiei Române și Institutul de Informatică Teoretică – Filiala Iași a Academiei Române, Iași, 14–15 decembrie 2007.

♦Ioana Repciuc, *Simeon Florea Marian și cercetarea sărbătorilor tradiționale*, Sesiunea comemorativă *Simeon Florea Marian* (100 de ani de la moarte), organizată de Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, 20 octombrie 2007.

LA ANIVERSARE

Profesorul Vasile Arvinte – 80 de ani

La 26 decembrie 2007, profesorul Vasile Arvinte a împlinit venerabila vârstă de 80 de ani. L-am omagiat și în urmă cu cinci ani (vezi „Buletinul”, 4/2002), când era veteranul cercetătorilor de la Institutul nostru și, ca fost director, precum și magistrul al multora dintre noi, ni se impunea ca model de vitalitate creatoare pe tărâmul studiilor lingvistice și filologice românești.

În toamna acestui an, cu prilejul **Simpozionului Internațional Români majoritari/Români minoritari: interferențe și coabitări lingvistice, literare și etnologice**, o ședință de comunicări, din 20 septembrie, de la Secțiunea de lingvistică, i-a fost dedicată, anticipând noua sa aniversare. O *laudatio* a fost rostită de prof. univ. Mircea Ciubotaru, care a conturat personalitatea sărbătoritului, încercând să-i evalueze opera ca ultim reper important în tradiția școlii lingvistice ieșene, ilustrată de A. Philippide, Iorgu Iordan și Gh. Ivănescu. Textul acestui omagiu este publicat în volumul cuprinzând lucrările Simpozionului.

La sfârșitul ședinței a fost lansat un nou volum al profesorului Vasile Arvinte, consacrat unui alt clasic al literaturii române (după cartea cu titlu similar privind opera lui Ion Creangă): ***Normele limbii literare în opera lui I.L. Caragiale***. Lucrarea a fost prezentată de prof. univ. Alexandru Gafton și de doamna Alexandrina Ioniță, editoarea cărții. În continuare, prof. univ. Ioan Caproșu, colaborator apropiat al Magistrului la recente ediții filologice ale *Bibliei* (1688), a evocat momente ale acestei conlucrări, evidențiind rolul decisiv al profesorului Vasile Arvinte în reușita exemplară a acestei dificile întreprinderi științifice.

Selectăm câteva pasaje din textul ***Profesorul V. Arvinte. Demnitatea unei profesiuni și forța modelului***.

„[...] Câteva trăsături definesc opera lingvistică a profesorului nostru și îi conferă un loc important în lingvistica românească și europeană, nu numai în actualitate, ci și în viitorul previzibil. Încercăm să le configurăm, fără tente encomiastice, obișnuite în momente de *laudatio*.

Mai întâi, întinderea și varietatea domeniilor de competență definesc un spirit dinamic, iscoditor, ce intră obligatoriu în structura mentală a cercetătorului de vocație. Nu sunt mulți lingviști capabili de performanțe de egală și constantă înălțime în atâtea specializări: fonetică istorică și sincronă (dialectală), istoria limbii române (ea însăși înglobând numeroase abordări

culturale), istoria limbii literare, vechi și moderne, etimologie și lexicografie, filologie și critică de text, semantică, germanistică și onomastică. Dacă vom căuta în toate acestea vectorii de forță, aceștia ar fi, după opinia noastră, simțul istoric al fenomenelor și intuiția critică a adevărului. [...]

O constantă a biografiei științifice a profesorului Vasile Arvinte este interesul marcat, de la începuturile carierei sale de cercetător și până la vârsta senectuții, pentru cercetarea varietății diatopice a limbii române și a implicațiilor diferențelor dialectale pentru istoria românilor. Rolul său de mentor în echipa ieșeană care a realizat volumele *Noului Atlas lingvistic al României. Moldova și Bucovina* este recunoscut și prețuit. Cercetător de teren, deprins să pornească totdeauna de la fapte de limbă concrete și bine verificate, dialectologul a fost totdeauna prea puțin dispus să speculeze și să improvizeze ipoteze convenabile și rezolvări aparente. Gândirea de tip pozitivist al lingvistului, în sensul valabil și prețios până astăzi al acestui concept, cunoașterea limbii și tradiției lingvistice germane l-au situat pe profesorul Vasile Arvinte în descendența valoroasă a neogramaticilor și l-au apropiat spiritual de cei doi maestri [A. Philippide și G. Ivănescu] menționați. Cine urmărește chiar și numai lista lucrărilor va observa modul în care s-au dezvoltat organic temele sale de cercetare. [...] Vocea profesorului Vasile Arvinte se distinge prin autoritate și prestigiu, iar în rumoarea disputelor dintre contestatarii continuității românilor în spațiul etnogenezei lor și patriotismul tracomanilor de modă nouă, prin luciditate și responsabilitate științifică. În acest sens, o carte-model de acribie filologică, obiectivitate științifică și finețe analitică este studiul monografic *Român, românesc, România* (1983), o contribuție de valoare europeană în domeniul românisticii și romanisticii. Nu este lipsit de importanță faptul că în frecventele sale contacte internaționale, ca profesor-invitat la cursuri și conferințe din Berlin, Bonn, Köln și Freiburg și în mai multe articole publicate în prestigioase reviste sau culegeri de studii germane, profesorul Vasile Arvinte a difuzat rezultatele cercetărilor sale, temperând astfel excesele adversarilor sau denunțând falsul prestigiu al unor teze izvorâte atât din ignorarea realităților românești, cât și din rea intenție prost mascată.

În ultimele două decenii, s-a conturat a doua preocupare majoră a profesorului Vasile Arvinte, care îmbină în mod exemplar simțul istoric, forța analitică a lingvistului și migala benedictină a filologului. Ne referim, evident, la contribuția sa esențială în definirea a două momente cruciale din evoluția limbii române literare din perioada veche: tipărirea *Bibliei* de la București (1688) și a *Paliei de la Orăștie* (1582). Trebuie acum să subliniez una dintre virtuțile morale și intelectuale ale profesorului sărbătorit, însușire nu tocmai

comună și de aceea demnă de admirația noastră: remarcabilul spirit de echipă, acel complex de atitudini care îmbină responsabilitatea și devotamentul față de obiectivul comun, înțelegerea nevoilor și limitelor celorlalți parteneri și, adesea, preluarea eșecurilor, neîmplinirilor, întâzierilor dintr-un soi de sacrificiu propriu pentru succesul comun. Calitatea este rară, mai ales când aptitudinile personale de excepție ar favoriza mai curând tentația dominatoare, derobarea de responsabilitățile neplăcute și, de ce nu, comoditățile facile. Educat și autoeducat încă din tinerețea sa de cercetător dialectolog cu servituțile, dar și satisfacțiile muncii în echipă, având și vocația certă de îndrumător competent și generos, profesorul Vasile Arvinte a știut să găsească și să cultive cu înțelepciune relații de colaborare fructuoasă [...]. Cunoscut teze de doctorat deja tipărite sau în curs de elaborare care datorează mult interpretărilor și soluțiilor propuse de profesorul omagiat, pentru ușurarea muncii tinerilor lingviști, dar care vor trebui să accepte și riscurile comparației cu un model greu de egalat.

[...] Personalitatea domnului profesor Vasile Arvinte nu se poate însă contura satisfăcător nici prin simpla înșiruire de titluri și teme de cercetare, nici chiar prin analiza detaliată a contribuțiilor sale la îmbogățirea științei despre limba noastră. Rămâne ceva neexprimat de textele sale, oricât de bogate în fapte și interpretări originale. Despre ce am mai putea astăzi aminti măcar, dacă răgazul ne-ar îngădui și dacă decența nu ne-ar cenzura limitele elogiului, fiindcă știu că profesorul nostru, natură echilibrată și cerebrală, nu agreează excesele de nici un fel. Despre numeroasele sale gesturi, fapte și inițiative personale care au condus spre reluarea studiului limbilor străine ca specialitate principală la Universitatea ieșeană, din greu lovită de calamitatea proletcultistă, despre demersurile sale în vederea reîntoarcerii la locul cuvenit și îndreptățit a lui G. Ivănescu, silit să dispară din calea imposturii triumfătoare, despre șansa Institutului de Filologie Română de a avea în profesorul Vasile Arvinte o pavază cu autoritate, tocmai când era amenințat cu desființarea de capriciile unei „savante de renume mondial”? Despre numărul impresionant de discipoli și doctori în filologie din toate centrele universitare, dintre care mulți au devenit cercetători de elită și profesori ei înșiși, despre simțul fără greș al valorii științifice, care l-a ținut departe de compromisurile ce subminează sistemul selecției și validării competențelor? Despre oameni cărora le-a determinat decisiv cursul vieții, cum este și cel ce rostește aceste cuvinte acum, dându-le șanse nesperate de afirmare, șanse pe care prin ei înșiși nu le-ar fi găsit niciodată în circumstanțe ostile? [...]

Profesorul Vasile Arvinte va împlini în curând o vârstă care, după un bun obicei, se numește *frumoasă*. Deși iubitor de frumos, să spunem că, totuși,

sărbătoritul ascunde frumusețea acestei vârste pe care nu o arată, nu o invocă. Vigoarea sa fizică și intelectuală de invidiat chiar și de sexagenari ni-l propune ca model și sub acest aspect și ne instruieste de faptul că nu munca și creația îl îmbătrânesc pe om, ci dimpotrivă, îl mențin veșnic tânăr. Și ferice, dacă cei din jurul său îl urmează. Generațiile de lingviști și filologi care îl omagiază astăzi au de multă vreme încă un magistru, demn de ilustra situare în continuitatea predecesorilor.

La mulți ani, domnule profesor!”

Mircea CIUBOTARU

SEMNALE

Din scrisoarea primită de la prof. Ionel Stan (Timișoara), coautor al ALRR. *Crișana*, cu privire la *Noul Atlas lingvistic român, pe regiuni. Moldova și Bucovina*, vol. III, *Prospect* (Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005):

„Prospectul este elocvent, dar și important chiar pentru toți lingviștii, nu numai pentru dialectologii moderni. Într-adevăr, tehnoredactarea asistată de calculator deschide noi perspective interpretării aprofundate a fenomenelor și faptelor înregistrate «in situ» cu metoda geolingvistică” (Dialectologii de la Timișoara sunt interesați de utilizarea programului de tehnoredactare asistată de calculator elaborat, în colaborare, de membrii Departamentului de dialectologie de la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” și de un colectiv specializat de la Institutul de Informatică Teoretică de la Filiala Iași a Academiei Române).

DOCUMENTE

Din istoricul clădirii imobilului „Gh. Asachi”

Publicăm, în cele ce urmează, un document extras din „Gazeta Moldovei”, 1, 1902–1903, 29, 7 iulie, p. 1–2, prin care Maria, Principesa României, pune la dispoziție această clădire ca sediu al „Școlii de gospodărie casnică pentru fete, *Principesa Maria*” (Luminița Botoșineanu).

O școală de menaj în Iași

A.S.R. Principesa Maria a adresat dlui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii publice următoarea scrisoare:

Domnule Ministru,

În anul 1892, puțin înainte de venirea Mea în țară, s-a constituit în București un comitet de doamne, care a adunat o sumă însemnată de bani pentru a-Mi oferi o amintire cu prilejul căsătoriei Mele cu Principele Moștenitor al României.

Adânc recunoscătoare pentru această frumoasă atențiune, am mulțumit doamnelor prin scrisoarea de la 8 noiembrie 1892, adresată doamnei Eufrosina L. Catargi, soția mult regretatului președinte al Consiliului de Miniștri de atunci, care se afla în fruntea aceluși comitet, și, urmând unei vii dorinți, am arătat că voi întrebuința acei bani pentru o fundațiune de binefacere, adaptată trebuințelor momentului.

De atunci, capitalul a sporit și astăzi, atingând suma de lei 255.500 nominal, în scrisuri financiare rurale 5 la sută, cu cuponul de ianuarie 1904, depuse la Banca Națională a României, vin a îndeplini acum acea dorință, întemeind o școală de menaj, care să dea fetelor și femeilor cunoștințele gospodărești atât de trebuincioase.

Pentru înființarea acelei instituțiuni, am crezut mai bine a se alege Iașii, a doua capitală a Țării, a cărei primire călduroasă ce mi-a făcut cu ocazia întâiei mele călătorii e neștearsă în inima Mea; s-a și cumpărat un imobil, cu curtea spațioasă și cu o grădină mare, altădată proprietatea repausatului patriot Assaki, și s-a dispus adaptarea lui în vederea scopului de mai sus.

S-a întocmit de asemenea o schiță de regulament și de buget, după care să funcționeze.

Lucrările fiind sfârșite, școala va putea începe cât de curând; iar pentru asigurarea succesului, cred că nu pot face mai bine decât să o pun sub înțeleapta priveghere a d-voastră, care veți mai îndeletnici cu această parte a învățământului, înființând asemenea folositoare așezăminte.

Cu voia Regelui, Augustul Meu unchi, și cu consimțământul soțului Meu, Principele Ferdinand, vin dar să vă rog, domnule Ministru, a dispune să se ia în primire de către Casa Școalelor atât capitalul de la bancă, cât și imobilul în chestiune, situat în strada Assaki.

Nu Mă îndoiesc că d-voastră veți lua măsuri pentru deschiderea cât mai neîntârziată a acestui așezământ, care va purta numele de „Școala de gospodărie casnică pentru fete, Principesa Maria”.

Mai adaug, în ce privește bursierele, că acestea se vor admite cu consimțământul Meu, conform regulamentului definitiv ce veți întocmi.

Sunt fericită că pot săvârși astfel un act care, deși mic, îl cred folositor scumpei noastre țări. Cred de asemenea că noua școală va fi privită cu plăcere, mai ales de persoanele care au contribuit la subscripția din rezultatul căreia e făcută, și că acel așezământ, de care Mă voi interesa totdeauna de aproape, se va dezvolta, răspândind în populațiunea țării simțământul unei bune și practice gospodării casnice.

Primiți, vă rog, domnule Ministru, încredințarea înaltei Mele stime,

Maria, Principesa României

ASOCIAȚIA CULTURALĂ „A. PHILIPPIDE”

♦ În cadrul grantului *Emigranți din România la Torino (1989-2006)*. *O abordare cultural-antropologică*, finanțat de Ministerul Afacerilor Externe și care se derulează prin intermediul Asociației Culturale „A. Philippide”, echipa de cercetare a efectuat, în perioada 29 octombrie–19 noiembrie 2007, o deplasare la Torino pentru a stabili contacte și a realiza o primă analiză a situației românilor imigranți în zona respectivă. Cu această ocazie au avut loc întâlniri cu autoritățile de la Primăria torineză, cu oficialitățile române din zonă, cu reprezentanți ai asociațiilor românești, cu preoții parohi, cu mass-media de limba română, cu specialiști italieni preocupați de fenomenul emigrației românești, cu profesori și cercetători de la Catedra de limba română a Universității din Torino. Totodată, au fost distribuite chestionare în rândul comunității românilor din Torino, răspunsurile astfel obținute constituind o primă fază a evaluărilor asupra situației din teren. În acest context, doi dintre membrii echipei, Ofelia Ichim și Florin-Teodor Olariu, au participat, în perioada 15–17 noiembrie 2007, la Simpozionul internațional *La lingua rumena: proposte culturali per la nuova Europa*, organizat la Roma de Accademia di Romania și Universitatea „La Sapienza”, unde au prezentat o primă sinteză a proiectului referitor la emigranții români din Torino.

♦ A fost editată revista „Philologica Jassyensia”, an III, nr. 1/2007. Cuprinsul este următorul: EDITORIAL; secțiunea PHILOLOGIA PERENNIS: OANA MAGDALENA CENAC, *Observații pe marginea semiadverbelor din cadrul grupului verbal din limba română*; SANDA GOLOPENȚIA, *Passer d’un corpus à une base de données des incantations amoureuses roumaines*; NICOLETA IFRIM, *Fractalitate și discurs critic în Memento mori*; EMANUELA ILIE, *Poezia optzecistă, azi – Cassian Maria Spiridon: Noduri și (alte) semne ale suferinței de a fi*; GAVRIL ISTRATE, *Un plural regional: neutrul în -auă*; MARIA LUISA LOMBARDO, *La guerra delle farfalle: contrapposizione e interferenze di spazi in un esperimento culturale a quattro mani*; GINA NECULA, *Strategii comunicaționale subversive în vremuri de cenzură. Ironizarea clișeeilor*; FLORIN-TEODOR OLARIU, *Interacțiunea verbală, între ritual și strategie*; PETRONELA SAVIN, *Actul hrănirii într-o frazeologie a atitudinii*; DIANA VRABIE, *Paradigmele discursului autobiografic*; secțiunea INTERCULTURALIA: MIHAELA BUZATU, *Teoria contactelor dintre limbi; cu privire specială asupra contactelor între română și engleză*; MIHAELA CERNĂUȚI-GORODEȚCHI, *Multiple Worlds in Juvenile Fiction: Lewis Carroll, Michael Ende, Jostein Gaarder*; ANDREEA CERVATIUC, *Personality Characteristics Associated with Successful Second Language Acquisition*; CARMEN CIOBANU, *Articulator*

Metaphors: «gură» – «mouth»; MARIUS-RADU CLIM, *Preocuparea pentru o lingua universalis... în căutarea limbii începuturilor*; MIHAELA COJOCARU, *George Sand et les Roumains. La promotion de la littérature française dans les Provinces Roumaines au milieu du XIXe siècle*; CORALIA DITVALL, *E-learning and the Interaction*; DANA-MARINA DUMITRIU, ANCUȚA GUȚĂ, *Les phraséologismes français avec des Npr et les matrices de figement*; ANCUȚA GUȚĂ, DANA-MARINA DUMITRIU, *Les emprunts grecs et latins au sein du vocabulaire juridique français*; MICHAEL H. IMPEY, *Testimony from within the Anchetă: The Ordeal of Anton Golopenția*; ANTONIA OLARIU, *Individuelle Mehrsprachigkeit und begriffliche Gegen-überstellung von: Erstsprache, Muttersprache, Zweitsprache und Fremdsprache*; RODICA-CRISTINA ȚURCANU, *Asupra limbii române ca limbă de încredere*; ANA ZĂSTROIU, *Importanța elementului narativ în proza fantastică*; RECENZII: Rodica ALBU, *English in Canada. Representations of Language and Identity*, Iași, Casa Editorială Demiurg, 2006, 202 p. (Carmen Ciobanu); Otilia DRAGOMIR, *Istoriia Țărâi Românești atribuită stolnicului Constantin Cantacuzino*, București, Editura Academiei Române, 2006, 220 p. (Luminița Drugă); C. POPESCU CADEM, *Titu Maiorescu în fața instanței documentelor*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2004, 326 p. (Luiza Marinescu); Luminița FASSEL, *Das Deutsche Schulwesen in Bessarabien (1812-1940)*, Veröffentlichungen des Südostdeutschen Kulturwerks, Reihe B: Wissenschaftliche Arbeiten, Band 75, Verlag Südostdeutsches Kulturwerk, München, 248 p., 30 ill.+1 h. (Zamfira Mihail); VARIA.

PREMII ȘI DISTINCȚII

- ♦ *Dicționarul explicativ ilustrat al limbii române (DEXI)* (autori: Eugenia Dima, Doina Cobeț, Laura Manea, Elena Dănilă, Gabriela E. Dima, Andrei Dănilă, Luminița Botoșineanu), Editurile ARC și Gunivas, Chișinău, 2007, a fost distins cu premiul „Cartea anului” la Salonul internațional de carte românească, ediția a XVI-a, Biblioteca Județeană „Gh. Asachi”, Iași, 8–12 octombrie 2007.
- ♦ În 19 decembrie 2007, Ion H. Ciubotaru a primit Premiul „Simion Florea Marian” al Academiei Române în domeniul etnografiei și folclorului pentru lucrarea *Catolicii din Moldova. Universul culturii populare*, vol. I, II, III, Episcopia Romano-Catolică, Iași, Editura „Presa Bună”, 1998, 2002, 2005.
- ♦ Doamnei Eugenia Dima i s-a acordat Diploma de onoare din partea Fundației Academice „Petre Andrei”, Centrul de Programe și Proiecte, pentru promovarea limbii, literaturii și civilizației române pe plan național și internațional.

VARIA

- ♦ Dan Mănuță a fost ales membru al juriului pentru acordarea premiilor Asociației Scriitorilor din Iași.
- ♦ Dan Mănuță a fost președintele juriului la Salonul internațional de carte românească, ediția a XVI-a, Iași–Cernăuți, 8–12 octombrie 2007.
- ♦ În ziua de 8 octombrie, Dan Mănuță a prezentat la Muzeul Literaturii Române, Iași, volumul *Patru poeți români* (Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ioanid Romanescu), traducere în limba română de Andreas Rados, Atena, Editura Sokoli, 2007.
- ♦ Dan Mănuță a avut o întâlnire cu studenții și cadrele didactice de la secția de limba română a Facultății de Litere de la Universitatea „Iurii Fedkoviți” din Cernăuți, în data de 10 octombrie 2007. La 11 octombrie s-a întâlnit cu profesorii și elevii de la Liceul „Gh. Asachi” din Herța (Ucraina).
- ♦ În 11 octombrie 2007, Dan Mănuță a participat la Zilele „M. Sadoveanu”, organizate de Muzeul Literaturii Române (Iași).
- ♦ Daniela Butnaru, în calitate de membră în echipa de cercetare pentru proiectul CNCSIS nr. 416, *Dicționar român-francez, francez-român de termeni religioși ortodocși* (conducător lect. dr. Felicia Dumas), a efectuat, în perioada 12–18 noiembrie 2007, o deplasare la Paris, în vederea documentării pentru proiectul menționat.
- ♦ În ziua de 16 noiembrie 2007 a avut loc Colocviul internațional „Grigore C. Bostan. Omul și opera”, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide”, Facultatea de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Facultatea de Litere a Universității „Iurii Fedkoviți” din Cernăuți și Biblioteca Județeană „Gh. Asachi” din Iași. Au prezentat comunicări: Iulian Popescu, Dan Mănuță, Mircea Fotea, Catinca Agache, Elena Leonte, Liviu Papuc (Iași), Gheorghe Jernovei, Lora Bostan, Alexandru Popovici (Cernăuți), Dumitru Apetri (Chișinău).
- ♦ În data de 16 noiembrie 2007 a avut loc, la sediul Institutului de Filologie Română „A. Philippide”, o întâlnire de lucru a delegațiilor Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”, a Bibliotecii Județene „Gh. Asachi” și a Facultății de Litere a Universității „Iurii Fedkoviți” din Cernăuți. Au fost stabilite o serie de măsuri pentru adâncirea colaborării între cele patru instituții.
- ♦ În perioada 26–30 noiembrie 2007, Daniela Butnaru și Dinu Moscal au făcut o deplasare la Biblioteca Academiei Române din București, în scopul documentării pentru proiectul CNCSIS PN II – IDEI, nr. 278/2007, *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova)*.

Redacția:

Luminița Botoșineanu, Gabriela Haja, Ofelia Ichim, Florin-Teodor Olariu

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA

CODRESCU, NR. 2 • IAȘI • 700478 • TELEFON: 004.0232/267597

E-MAIL: philippide_secretariat@yahoo.com

WEB: <http://www.iit.tuiasi.ro/philippide>

ISSN 1582-5019